

Szerb állampolgárok rezsimmelenes megnyilvánulásai 1945-ben a zentai járásban ^[1]

Az állampolgárok gyakran kritikusán viszonyulnak az uralmon lévő rezsimekhez. Nem volt ez másként közvetlenül a második világháborút követően Jugoszláviában sem, ahol sokan csalódottak voltak a kommunisták hatalomra jutása miatt. A Zentai Járásbíróság levéltári anyagának büntetőperes iratai több ilyen – általában verbális, ritkábban tetleges – esetről tanúskodnak.

Bevezető

Az I. világháború befejezését követően, 1918 őszén szerb csapatok szállták meg Magyarország déli részeit. Az 1920. június 4-én aláírt trianoni békeszerződés értelmében jelentős magyar lakosságú területek kerültek a délszláv államhoz, az ott élő magyarság kisebbségi sorba került. 1941-ben Németország – szövetségeseivel karöltve – lerohanta Jugoszláviát, az ország területét felosztották. A Bácska így 1944 októberéig ismét magyar fennhatóság alatt került. A szovjet Vörös Hadsereg segítségével a *Josip Broz Tito*^[1] által vezetett jugoszláv partizánok 1945-ben győztesen kerültek ki a felszabadító háborúból. A Jugoszláv Kommunista Párt (*Komunistička Partija Jugoslavije*) által irányított új jugoszláv rezsim mindinkább megszilárdította hatalmi helyzetét, ami azonban nem tetszett az ország minden polgárának, nem mindenki szimpatizált az új hatalommal. Szinte minden közösségben előfordultak olyan személyek, akik úton-útfélen kifejezték nemtetszésüket a kommunisták, valamint a tejhatalmú vezető, Tito iránt. Tették ezt sok esetben alkoholos befolyásoltág állapotában.

Josip Broz Tito ^[2]

Ez történt 1945 júniusában az akkor 50 éves *D. Jovan* zentai hentesmesterrel is, aki gyakran olyannyira sokat ivott, hogy – saját bevallása szerint – ilyenkor nem tudott sem önmagáról, sem cselekedeteiről. S ilyen alkalmakkor többször előfordult vele, hogy az akkori közállapotokat és a kommunistákat szidta.

Büntetőügyét a Zentai Járásbíróság 1945. július 24-én tárgyalta. A bíróság tanúként *B. István* zentai lakost is meghallgatta, aki azonban a megvádolt Jovant védelmébe vette és tagadta, hogy kommunistázott volna. (Lásd az 1. számú dokumentumot!) A tárgyalás során *N. Nadežda* zentai diák is tanúskodott, aki kitarított az OZNA-n^[2] tett vallomásánál. Eszerint többször hallotta, hogy a gyanúsított a házuk előtt rágalmazta Tito marsallt, szidta a kommunistákat, és azt is kijelentette, hogy a mostani hatalom hamis, az igazi hatalom csak ezután jön. A tanú kijelentette, hogy a vádlott – amikor ilyeneket mondott – általában részeg volt.^[3] *N. Stevan* tanú is hasonlóan vallott: elmondása szerint a vádlott a házuk előtt szidta a kommunisták anyját és Tito marsall anyját is. A vallomásból kitént, hogy a vádlott és az *N. család* között korábban konfliktus állt fenn. *S. Bogdan* tanú szerint a gyanúsított józanul soha nem beszélt politikáról, de ő tudta, hogy részegen meglehetősen kellemetlenül viselkedik, így ilyenkor kerülte a vele való találkozást. Nem is tudott róla, hogy szidta volna a kommunistákat. Visszaemlékezése szerint a vádlott a megszállás ideje alatt, 1941–1944 között a megszálló hatalmat, azaz a magyar hatóságokat is becsmérelte, de ismerte természetét, nem törődött vele különösebben.

A tárgyalás végén a vádlottat is kihallgatták, aki kijelentette, hogy nem érzi magát bűnösnek az ellene felhozott vádban, és nem tartja magát az aktuális hatalom ellenségének. Nem ismerte el, hogy sértegette volna az *N. család*ot és szidta volna őket azért, mert kommunisták. Elismerte azonban, hogy részegen mindenkit sértegetett, de tagadta, hogy Tito marsallt szidta volna, mivel ezért egyszer már megbüntették és börtönben is ült. Végül kiemelte, hogy a jelenlegi hatalommal teljes mértékben elégedett. A járásbíróság döntése értelmében a vádlottat, aki a népi milícia fogdájában raboskodott, az eljárás további folytatása miatt átszállították a szabadkai Körzeti Népbírósághoz.^[4]

E. Miloš martonosi vasutas 1945. június 15-én *Papp Sándor* kocsmájában követelt el verbális deliktumot, amikor *T. Ivan* és *K. Miloš*, a KNOJ[5] harcosai társaságában fejtette ki véleményét a második világháború alatti eseményekről, a magyarokról és a felszabadításról. A beszélgetésről a két férfi beszámolt a szabadkai OZNA-nak. E. Miloš az ügyben 1945. július 6-án hallgatták ki a Zentai Járásbíróságon. Miloš a beszélgetésre máshogy emlékezett, és tagadta problémásnak tekinthető kijelentéseit. **(Lásd a 2. számú dokumentumot!)**

A tanúvallomások alapján a szabadkai Körzeti Ügyészség E. Miloš-t a Jugoszláv Népfelszabadító Hadsereg gyalázásával és rémhírek terjesztésével vádolta meg, de a Zentai Járásbíróság iratanyagában nem található a büntetőügyben hozott ítélet.[6]

Horgoson 1945. július 24-én, vasárnap az AFŽ[Z] előadást szervezett, majd az ifjúság táncestet tartott. Hajnali fél egykor hazafelé tartva két tanú – *K. Radojica* és *K. Aleksandar* – meghallotta, hogy egy udvarban mulatoznak. Belestek a kerítésen és meglátták, hogy *V. Petar* mulatozik szerbek és magyarok társaságában. *K. Radojica* vallomása szerint: „...Egyszer csak *Pero V. felállt és felkiáltott: nekünk voltak a Karađorđevićok,[8] ők a mieink voltak, és ők kellene nekünk. Ezt olyan hangosan mondta, hogy az utcán is lehetett hallani. Csúfolódtak a testvériség-egységen is.*” A másik tanú, *K. Aleksandar* ezt vallotta a történetekről: „...Egyszer csak *Pero* azt mondta, hogy *K. Veljko* [...] úgy szervezte meg az ifjúságot, hogy mindenhol azt kiabálják: *Tito-Tito, úgy ahogy az olaszok is* [annak idején]: *Duce-Duce. Ezután, csúfondárosan felkiáltott, hogy éljen a testvériség-egység, amire egyhangúan nevetve kiáltották: „éljen”. Azt [is] bizonygatta az egyik magyar nőnek, hogy a királyságban a magyaroknak olyan jogai lesznek, mint amilyeneket Tito adott nekik.*” A gyanúsított *V. Petar*, horgosi vasutas az OZNA előtt 1945. július 16-án tett vallomást, melyben egyértelműen cáfolni próbálta a két tanú által elmondottakat és így módon tisztázni akarta magát. **(Lásd a 3. számú dokumentumot!)**

A *V. Petar* ellen államrend elleni vétség ügyében indított büntetőügyi eljárást – az 1945. augusztus 3-án kihirdetett általános amnesztiára és közkegyelemre vonatkozó rendelet[9] alapján – a Zentai Járási Népbíróság 1945. augusztus 15-én megszüntette.[10]

A K. Dragomir moholi lakos elleni eljárás megszüntetése

[3]

[4]

[5]

[6]

[Tovább a galéria oldalára](#) [7]

K. Dragomir moholi lakosnak is majdnem az alkoholfogyasztás okozta a vesztét. A kocsmában történt inkriminált eseményről maga a vétkes 1945. július 14-én a következőket vallotta az OZNA-nál lefolytatott kihallgatásakor: „...Először *Tito* marsall gyalázása miatt voltam büntetve. Egy alkalommal, a pravoszláv karácsony másnapján, egy társasággal *Bacsi János* vendéglőjében ültem, amikor egy ismerősöm – aki tőlem a harmadik asztalnál ült – felmutatott egy képet, ami *Tito* marsall képe volt, amelyet én addig nem láttam. Mivel ittas voltam, azt gondoltam – az egyenruha és a sapka miatt – hogy [Hermann] *Göring*[11] az, és másnap mondták – amikor kihallgattak – hogy a marsall képére azt mondtam »Hitler-párti«. Ezért a szabadkai hadbíróóság 6 hónap börtönrre ítélte. Miután kiengedtek, a moholi iparos-egyesület írta nekem a levelet.” Azt a vádat, amely szerint *Bacsi Sándor* kocsmájában *Tito* marsall és *Sztálin* képére azt mondta: „...emiatt a két szemét miatt 51 napot ültem a börtönben...”, teljes egészében visszautasította. „...Úgy gondolom, hogy ez a magyarok bosszúja, mert a felszabadulás első napjaiban a háborús bűnöket vizsgáló bizottság [tagja] voltam, amelyet az emberek tévesen »bírósnak« neveztek. Mivel beszéltek – hozzávetőlegesen 100 magyart kivégeztek vagy [kényszer]munkára hurcoltak,[12] mert erről az egész vizsgálóbizottságot pontosan nem értesítették, ezért valószínű, hogy egyes magyarok úgy vélik, hogy én is bűnös vagyok azoknak a magyaroknak az eltűnésében. [13] *K. Dragomir* is az általános amnesztia mentette meg a börtöntől, 1945. augusztus 16-án megszüntették az ellene indított eljárást.[14]

A néphatalmat és szerveit nemcsak szóbeli, hanem számos esetben fizikai támadás is érte. Egy ilyen eset játszódott le 1945. október 12-én, amikor *B. Györgyné* családon belüli erőszak miatt fordult a karhatalomhoz, azaz a népi milíciához, mert a férje bántalmazta, megverte. A kiküldött milicista – *K. Gábor* – nem a házában találta meg *B. -ét*, hanem a kocsmában. *K. Felcsillósítására*, hogy kövesse, *B. -* aki egyébként fuvarozásból élt – azt válaszolta, hogy hazamegy megetetni a lovakat. Amikor a milicista utána ment, az udvarban *B. felkapta a vasvilágítást és így kiáltott: „Most ráb...tál, csak ha egyszer hazaértem – élve nem fogsz elvinni!”* A milicista fegyvert rántott. *B. felesége* pedig segítségért futott. A milicistának sikerült a felbőszült ember kezéből kicsavarni a villát, mire felkapott egy botot, és azzal ütlegelte a hatóság szívet. Ekkor a megtámadott segítségére érkezett két katona, és közös erővel elfogták *B. -t*. A fogda felé menet a fogoly ordította a néphadsereget és a milíciát, és azt kiabálta, hogy ő nem fog együttműködni a partizánokkal, nem fog nekik kukoricát szállítani. A fogdához érve *B. megpróbálta megvesztegetni a parancsnokot: 500 dinárt ígért neki, ha szabadon engedi.[15]* Másnap – kijózanodását követően – a 35 éves *B. vallomást tett: „Október 12-én délelőtt pálinkát kezdtem inni, amely [tevékenységet] egész nap folytattam. Nem emlékszem semmire, csak a börtönben ébredtem fel, és innen vittek kihallgatásra: [16] *B. György* büntetőügyének kimenetelén ismeretlen, az ítélet nem található meg az ügy irattartójában.*

A moholi határban lévő *Njegoševo*[17] telepese faluban 1945. október 28-án történt incidens, amely során fizikailag is inzultálták a népi milícia tagját. A faluban erre a napra – vasárnapra – volt elrendelve a kukoricahordás, amit – többek között – *M. Pavle* milicistának is felügyelnie kellett. *M. aznap délben a szövetkezet előtt összetalálkozott G. Tomóval*, aki *Z. Todor* és *M. Jovo* társaságában volt. A beszélgetés során *G. megkérdezte a milicistát: van-e tudomása arról, hogy M. Nikola* 1941-ben 12 embert küldött a kivégzőosztag elé. *M. azt felelte, hogy ez nem az ő dolga, mire G. „b...om az anyád”* szavakkal rátámadt. A milicista tiltakozására, hogy ne szidja az anyját, azzal válaszolt: „b...om az anyád, meg az apád is!” Ezt követően hirtelen orron vágta *M. -t*, és az árokba taszította, közben megpróbálta elorozni a szolgálati fegyverét is. Ez azonban nem sikerült, mert az ott tartózkodók a hatóság közeg segítségére siettek. A helyszínre érkezett *S. Gavro*, a helyi népfelszabadító bizottság elnöke is, aki hazakísérte *G. Tomót*. Amikor azonban *G. hazaért*, a házból kihozta puskáját, és megfenyegette a jelenlévőket.[18]

Az ügyben a szabadkai Kerületi Népbíróság hozott ítéletet: hivatalos személy elleni fizikai és szóbeli támadás, valamint fenyegetés bűncselekménye miatt 4 hónap szabadságvesztés nélküli kényszermunkára ítélte *G. Tomót*.[19]

U. Piroška, 20 éves magyar nemzetiségű háziaszony 1945. november 28-án – az alkotmányozó nemzetgyűlési választásokat követően, közvetlenül a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság kiáltása előtti napon – az adatai mozi termében tett rezsimellenes kijelentéseket. Több személy jelenlétében – a tanúvallomások szerint – a következőket mondta: „...Nekem megvan a kommunista névjegyéke, és ha eljön a fordulat, tudom, mi a kötelességem. Senki se gondolja, hogy a hadsereg köztársaságot akar – ők a királyt várják vissza. Senki se gondolja, hogy a Népfront győzött. Ha jönnek *Horthy* seregei, hogy felszabadítsanak bennünket, akkor a szakszervezeti tagoknak végük [lesz]. [20] Az ügyben a tárgyalást 1946. április 18-án tartották a Zentai Járási Népbíróságon. A vádlott – aki nem volt őrizetben – azzal védekezett, hogy egyes személyek irigységből, féltékenységből vádolták meg. A bíróság azonban ezt nem fogadta el, és *Z. Terézia*, valamint *N. Piroška* vallomása alapján bűnösnek találta rémhírterjesztés bűncselekményében. Büntetése nyolc hónap kényszermunkával egybekötött szabadságvesztés lett, amelyet a požarevaci (Szerbia) börtönben kellett letöltenie. A büntetés végrehajtását azonban elhalasztották, amit az elítélt édesapja – aki egyébként az adatai népbizottság hivatalnokja volt – arra használta, hogy kegyelmi kérvényrel forduljon a Szerb Népképviselőház Elnökségéhez. A testület 1947. decemberi határozata értelmében *U. Piroška* büntetését négy hónap szabadságvesztésre mérsékeltek.[21]

A Zentai Járási Népbíróság előtt 1945 során lefolytatott büntetőeljárások zöme vagyon elleni bűncselekmény vagy tiltott gazdasági spekuláció és „feketézés” volt. Csupán az ügyek kisebb hányada szólt a polgárok rezsimellenes megnyilvánulásairól. Ez azonban nem az ilyen esetek csekély számát jelentette, hanem inkább azt, hogy a legtöbb hasonló ügy a felsőbb bírósági hatóság – a Szabadkai Körzeti Bíróság – elé került, kerülhetett.

1.

D. Jovan zentai lakos elleni büntetőeljárás a Zentai Járásbíróságon

Zenta, 1945. július 24.

– részlet –

D. Jovan: [...] Így több alkalommal becsméreltem a hatalmat és általában a mai állapotokat. Egy alkalommal Kuri Kálmán vendéglőjében a partizánok előtt nyilvánosan szidtam Tito [marsall] anyját. Ők ezért bezártak, majd a szabadkai Körzeti Bíróságra irányítottak, ahol hat napig voltam bezárva, majd hazengedtek. Nem emlékszem, hogy ezután bárkit is becsméreltem volna, kivéve, hogy az utcán viccelődtem a magyarokkal. Nemhogy nem emlékszem, hanem egészen pontos az, hogy szidtam a kommunista anyjukat. Szokásom volt, hogy a kommunista anyjukat szidtam, de én azt nem gondoltam komolyan [...] csak úgy, viccből.

B. István: [...] Hozzávetőlegesen egy hónappal ezelőtt a gyanúsított D. Joca bejött a hentesüzletembe ittas állapotban és megkérdezte: már te is kommunista lettél, hogy Szép József, Vida István, Baló Imre és Göblös Vince társaságában a népkönyha ellenőrzését végeztet? Továbbá azt mondta, hogy vigyázzak, mert a feketézók listájára kerülhetek. Ezt azért mondta, mert én a [nép]knyhára ellenőrizni mentem. Ekkor a gyanúsított azt mondta, hogy a kommunisták fekete listájára kerülök. Ezt ő nem mondhatta [volna] nekem, mert nagyon jó viszonyban vagyunk. A gyanúsított a jelenlétemben soha nem szidta a kommunistákat, sem a mostani rezsimit. Engem mint kommunistát nem szidott soha.

Jelzet: TLZ F 127 K. 147/1945–D. Jovan zentai lakos elleni büntetőeljárás – Történelmi Levéltár, Zenta, Járásbíróság, Zenta – Eredeti, gépelt.

2.

E. Miloš martonosi lakos elleni büntetőeljárás a Zentai Járásbíróságon

Zenta, 1945. július 6.

– részlet –

T. Ivan és K. Miloš: [...] A kocsmában két vasutast találtunk két másik emberrel, akik nevét nem tudjuk. A kocsmában egy képet láttunk „gyors segély a sebesülteknek” felirattal. A felirat magyar nyelvű volt. Az egyik említett vasutas, E. Miloš azt mondta, hogy ezt a képet ki kell dobni. T. harcos azt mondta, nem fontos, hogy magyar nyelvű a felirat. Erre E. azt mondta, hogy minden magyart le kellene mészárolni, és hívott bennünket, és hívott hozzájuk. Elfogadtuk a meghívását azért, hogy kipuhathatjuk a véleményét. E. első kérdése az volt, hogy szerbek vagyunk-e? Azt feleltük, hogy bánáti szerbek vagyunk. A magánéletéről beszélgettünk.

E. azt mondta, hogy a vasutasszolgálat nehéz, és megjegyezte, hogy az összes magyart le kellene mészárolni.

Azt feleltem neki, hogy nem kell az összes magyart lemészárolni, mert nem vétkes mind, és hogy így soha nem jutunk el a testvériség-egységhez. Mi azért küzdünk, hogy egyesítsük a jugoszláv népet. Ő cinikusan nevetni kezdett, és azt mondta: ti számomra senkik vagytok, ti hajtottátok el a vajdasági fiúkat, hogy értelmetlenül ellessenek a Drávnánál. Azt feleltem neki, hogy ennek így kellett lennie, és csak harccal juthatunk el az egységig és a felszabadulásig. Feltettem neki a kérdést: tudja-e, ki szabadította fel a mi területünket? Azt felelte, hogy Anglia, Amerika és Oroszország szabadított fel bennünket. Megkérdeztem, hogy a felszabadításban részt vett-e a jugoszláv hadsereg is, mire ő cinikusan azt felelte, hogy mi számára senkik vagyunk. Megkérdeztem, tudja-e ki szabadította fel Triesztet, az angolok, felelte ő. K. elvtárs megkérdezte tőle, tudja-e kié Trieszt? Ő azt felelte, hogy Trieszt az angoloké. K. azt felelte neki, hogy Trieszt a miénk, valamennyi jugoszláv, mire ő azt mondta, hogy nem a tietek, hanem a miénk.

T. elvtárs megkérdezte, tudja-e, hogy ki váltotta ki a testvérgyilkos háborút? Ő azt mondta, hogy az oroszok. Én az feleltem neki: talán nem Nedić[22] kezdeményezte a testvérgyilkos háborút? Ő azt válaszolta, hogy Nedićnek ki kellett szolgálnia a megszállókat, mert rá volt kényszerítve. Azt mondta, hogy ő nemzetiszocialista. Megkérdeztem, tudja-e, mi a nemzetiszocialista? E. megismételte, hogy [ő] nemzetiszocialista, és hogy ezzel jobb tőlünk, mert ő a martonosi háborús bűnök megállapító bizottság megbízottja. E. ezután azt mondta: tehát én fasizta vagyok. Én azt válaszoltam: te elvtárs reakciós vagy, aki rombolja a mi demokratikus, föderatív Jugoszláviánkat. Ezután K. elvtárral visszatértünk a lakonyába.

E. Miloš: [...] Papp Sándor kocsmájában egy vasutással ültünk, amikor odajött hozzánk két katona, akiket nem ismertem. Akkor már meglehetősen részeg voltam. A katonaságról beszélgettünk, nem emlékszem pontosan, hogyan volt, de tudom, hogy azt mondtam: ha a mieink visszatérnek a fogságból és az internálásból, akkor erős jugoszláv hadseregünk lesz. Ezután az egyenlőségről beszélgettünk, és én azt mondtam, hogy a fő vétkesek Bácskából Magyarországra menekültek, és ezeket mind le kellene mészárolni, de a többiekre nem mondtam semmit. Nem igaz, de nem is emlékszem [rá], mert valójában csak röviden beszélgettem velük, hogy minden magyart le kell mészárolni. Trieszt kapcsán azt mondtam, hogy hadseregünk most visszavonul Triesztből és, hogy – állítólag – a béketárgyalások után Trieszt Jugoszláviáé lesz. Arra, hogy a Nedić-kormányról beszéltem volna, vagyis arról, hogy neki szolgálnia kellett a megszállóknak, nem emlékszem. Arra sem emlékszem, és nem tudok rára, hogy arról beszéltem volna, miszerint fiainkat a Drávára vitték elesni.

Jelzet: TLZ, F. 127 K. 200/1945 – E. Miloš martonosi lakos elleni büntetőeljárás – Eredeti, gépelt.

3.

V. Petar horgosi vasutas elleni büntetőeljárás

1945. július 6.

– részlet –

V. Petar: A táncmulatság után, amit 1945. július 24-én tartottak Radics Kálmán vendéglőjében, egy szovjet őrnaggyal, Zoro tanítónóval, N. Dragomir iskolaigazgatóval és feleségével, A. Olga varrónóval és B. Svetozarral elmentünk V.-jék házába és az udvaron üldögéltünk. Igaz, hogy politikáról beszélgettünk, és én – amikor a szovjet őrnagy megemlítette Miklós cárt – megemlítettem, hogy nekünk is volt Karadordeviçünk, nem pedig Karadordeviçeink, és hozzátettem, hogy ő 1804-ben kezdte a szerb politikát.

[...] Igaz, hogy Titoról beszélgettünk, és a szovjet őrnagy azt mondta, hogy Titót nagyon szeretik a Szovjetunióban. [...] Valóban igaz, hogy egy konferencián, amikor a testvériség-egységről beszéltem, és amikor szavaimra M. Vida diáklány azt felelte: éljen a testvériség-egység, azt mondtam neki: rendben van gyermekem, én is azt mondom, hogy éljen, de amikor mi építettük a testvériséget-egységet, te még nem voltál itt. Nem mondtam a magyar nőnek, aki velünk volt a társaságban, hogy a királyságunkban a magyaroknak olyan jogaik voltak, mint amilyeneket Tito adott nekik. Nem állítom biztosan, hogy valaki beszélt-e a magyarok jogairól, de a királyságról egyáltalán nem volt szó.

Igaz, hogy 4–5 hónappal ezelőtt a horgosi vasútállomáson, amikor a katonákat kísérték, akiket büntetésből a frontra küldtek, mert királypártiak voltak, ittas állapotban felkiáltottam, hogy „éljen a király”.

[...] Igaz, hogy a Veljko apjával, Laza V.-vel folytatott beszélgetés során azt mondtam: miért nem tanácsolod Veljkonak, hogy ne mondja állandóan a konferenciákon ok nélkül, hogy kivégeztük [meg] falhoz állítjuk [ezt vagy azt], mert a nép emiatt nem fog jönni az összejövetelekre. Továbbá azt mondtam: „ez [akár] őt is utolérheti”.

Jelzet: TLZ, F. 127 K. 214/1945 – V. Petar horgosi lakos elleni büntetőeljárás – Eredeti, gépelt.

[1] Josip Broz Tito (1892–1980) jugoszláv forradalmár, államfő. Az I. világháborúban oszták–magyar katonaként orosz hadifogságba került. A két világháború között illegális kommunista. A második világháborúban a jugoszláv partizánok vezetője, a háborút követően egészen a haláláig Jugoszlávia első számú vezetője.

[2] *Odeljenje za zaštitu naroda*, magyarul: Népvédelmi Osztály, a „jugoszláv ÁVH”.

[3] Történelmi Levéltár, Zenta (továbbiakban: TLZ), F. 127 Járásbíróság, Zenta. K. 147/1945 – D. Jovan zentai lakos elleni büntető eljárás.

[4] Uo. A járásbírósági iratok között a felsőbb bíróság ítélete nem található meg.

[5] *Korpus narodne odbran Jugoslavije*, magyarul: Népvédelmi Hadtest.

[6] TLZ, F. 127 Járásbíróság, Zenta. K. 200/1945 – E. Miloš martonosi lakos elleni büntető eljárás.

[7] *Antifasistički front žena*, magyarul: Antifasiszta Nők Frontja. 1942–1953 között nőket tömörítő jugoszláv antifasiszta társadalmi-politikai szervezet.

[8] Azaz a Karadordeviç szerb, 1918-tól jugoszláv uralkodóház.

[9] Az általános amnesztiáról és közkegyelemről szóló rendelet 1. szakasza értelmében kegyelemben részesültek:

– a csetnik- és Nedić-féle alakulatok (ez utóbbiak a németekkel kollaboráló szerb kormány fegyveres alakulatai voltak), valamint a horvát és a szlovén honvédség, továbbá a bosnyák muzulmán milícia tagjai, a siptár, azaz a II. világháború során a német/olasz csapatokkal együttműködő, Jugoszlávia területén élő albán fegyveres csoportok harcosai, illetve az egyes politikai szervezetek tagjai;

– a Jugoszláv Hadsereg katonaszökevényei;

– azok, akik együttműködtek a megszállókkal művelődési és művészeti téren, amennyiben együttműködésük nem lépte túl rendes tevékenységük kereteit;

– azok, akik rágalmazták a Jugoszláv Hadsereget és annak tagjait, a néphatalom szerveit és annak képviselőit.

Az 1. szakaszban felsorolt alakulatok egykori tagjaira csak akkor volt érvényes a közkegyelem, ha a rendelet kihirdetéséig még nem ítélték őket jogerősen el, a Jugoszláv Hadsereg katonaszökevényeire pedig csak akkor, ha egy hónapon belül jelentkeznek a hatóságoknál.

A rendelet 6. szakaszának értelmében teljes vagy részleges kegyelemben részesültek a már jogerősen szabadságvesztés nélküli vagy szabadságvesztéses kényszermunkára ítélt személyek is. Az egy évnél rövidebb büntetés esetében szabadságra helyezték őket, az ettől hosszabb büntetést töltők esetében pedig részlegesen csökkentették azt. Ukaz o opštoj amnestiji i pomilovanju. *Službeni list DFJ*, 56/1945.

[10] TLZ, F. 127 Járásbíróság, Zenta. K. 214/1945 – V. Petar horgosi lakos elleni büntető eljárás.

[11] Hermann Göring (1893–1946) a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt vezető tagja, a Harmadik Birodalom második embere, a német légió parancsnoka.

[12] Az 1944-es délvideki magyar- és németellenes atrocitásokról lásd pl. A. SAJTI ENIKŐ: *Impériumváltások, revízió, kisebbség. Magyarok a Délvidéken 1918–1947*. Bp., 2004; FORRÓ LAJOS–MOLNÁR TIBOR: *Tragikus emberri sorsok 1944-ből a partizániratok tükrében*. Szeged–Zenta, 2013.

[13] TLZ, F. 127 Járásbíróság, Zenta. K. 229/1945 – K. Dragomir moholi lakos elleni büntető eljárás.

[14] Uo.

[15] TLZ, F. 127 Járásbíróság, Zenta. K. 411/1945 – B. György zentai lakos elleni büntető eljárás.

[16] Uo.

[17] 1941 és 1944 között a falut Istenáldásnak hívták, és a Bukovinából betelepített székelyeknek adott otthont.

[18] TLZ, F. 127 Járásbíróság, Zenta. K. 435/1945 – G. Tomo nježoševoi lakos elleni büntető eljárás.

[19] Uo.

[20] TLZ, F. 127 Járásbíróság, Zenta. K. 691/1945 – U. Piroška adai lakos elleni büntető eljárás.

[21] Uo.

[22] Nedić, Milan (1877–1946) szerb katonatiszt, politikus. 1941–1944 között a németbarát szerb kormány miniszterelnöke. Háborús bűnösként perbe fogták, öngyilkos lett.

Címkék:

[. népbíróság](#) ^[8]

[büntetőeljárás](#) ^[9]

[Jugoszlávia](#) ^[10]

[második világháború](#) ^[11]

Kiadás: 18. évfolyam (2018) 4. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/szerb-allampolgarok-rezsimellenes-megnyilvanulasai-1945-ben-a-zentai-jarasban>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/szerb-allampolgarok-rezsimellenes-megnyilvanulasai-1945-ben-a-zentai-jarasban>

[2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/josip_broz_tito_official_portrait.jpg

[3] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/k-dragomir-moholi-lakos-elleni-eljaras/01kdragomir.jpg>

[4] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/k-dragomir-moholi-lakos-elleni-eljaras/02kdragomir.jpg>

[5] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/k-dragomir-moholi-lakos-elleni-eljaras/03kdragomir0311.jpg>

[6] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/k-dragomir-moholi-lakos-elleni-eljaras/04kdragomir.jpg>

[7] <https://www.archivnet.hu/a-k-dragomir-moholi-lakos-elleni-eljaras-megszuntetese>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nepbirosag-0>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/buntetoeljaras>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/jugoszlavia>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/masodik-vilaghaboru>